

Votează
cu încredere

РЪКОВОДСТВО НА ИЗБИРАТЕЛЯ

за конституционния републикански
референдум и изборите за президент
на Република Молдова

от 20 октомври 2024 г.

ЦЕНТРАЛНА ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЯ

РЪКОВОДСТВО НА ИЗБИРАТЕЛЯ

**за конституционния републикански
референдум и изборите за президент
на Република Молдова**

от 20 октомври 2024 г.

Кишинев, 2024

Повече информация търсете тук: cec.md, voteaza.md, alegator.md

Ние също сме на социални мрежи:

Можете да ни последвате в

Ще отговаряме на съобщения на

info@cec.md

Нашият адрес:

община Кишинев, ул. Василе Александри,
№ 119, MD-2012

Съобщение от обществен интерес, разпространено от Централната изборителна комисија како част од информационата кампања за републиканскиот конституционен референдум и изборите за президент на Република Молдова од 20 октомври 2024 г. Тираж 2 000 екземпляри, платени согласно договор №. 76-APr/2024 од 20.08.2024 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	4
Глава 1	
Президентът на Република Молдова	5
Изборът на президент на Република Молдова и правомощията на държавния глава.....	6
Кой може да се кандидатира за поста президент на Република Молдова?	7
Глава 2	
Републиканският референдум.....	8
Кой може да се регистрира като участник в републиканския референдум?	8
Как ще изглежда бюлетината на конституционния републикански референдум?	9
Глава 3	
Основните действащи лица на изборния процес	10
Избирателните органи, които организират и провеждат изборите в Република Молдова	11
Право на глас.....	11
Как можете да проверите дали сте вписан в избирателния списък и къде следва да гласувате?	12
Ден и час на гласуване.....	13
Документи, с които можете да гласувате	13
Как можете да гласувате в изборния ден, ако не можете да отидете в избирателната секция?	14
Как можете да гласувате, ако няма да сте у дома или на адресата за временно пребиваване?	15
Как гласуваме?	16
Как може да се наблюдава изборният процес?.....	18
За незаконностите	19
Защо е важно да гласуваме?.....	20

ВЪВЕДЕНИЕ

Това Ръководство на избирателя е разработено от Централната избирателна комисия на Република Молдова и е посветено на конституционния републикански референдум и изборите за длъжността президент на Република Молдова на **20 октомври 2024 г.** Съдържащата се информация предоставя общ преглед на цялостния изборен процес и съдържа понятия, правни разпоредби, технически и организационни аспекти, специфични за изборите, които ще се проведат на 20 октомври 2024 г.

20 octombrie 2024

Alegeri
pentru funcția de
PREȘEDINTE
al Republicii Moldova

Referendum
republican
constituțional

Президентът на Република Молдова

Президентът на Република Молдова, в качеството си на държавен глава, представлява страната и е гарант за суверенитета, националната независимост, единството и териториалната цялост на страната.

Президентът на Република Молдова се избира чрез **всеобщо, равно, пряко, тайно и свободно гласуване**. Президентските избори се провеждат в един избирателен район в цялата страна.

Мандатът на президента на Република Молдова продължава **4 години** и се изпълнява от датата на полагане на клетва. Този може да бъде удължен чрез органичен закон в случай на война или катастрофа, но никой не може да служи като държавен глава за максимум два последователни мандата.

Изборът на президент на Република Молдова и правомощията на държавния глава

За президентските избори се прилага мажоритарната избираща система. Ако нито един от кандидатите не получи най-малко половината от валидно подадените гласове, се организира втори тур на гласуване за кандидатите, събрали най-много валидно подадени гласове.

Ако след централизирането на резултатите от гласуването се установи, че даден кандидат е получил най-малко половината от гласовете на участвалите в изборите избиратели, изборите се обявяват за действителни и кандидатът е избран.

Във втория тур на гласуването, който се провежда след две седмици, за избран се счита кандидатът, събрал най-голям брой гласове. На втория тур изборите се обявяват за недействителни, ако участват по-малко от 1/5 от броя на вписаните в избиращите списъци лица.

Освобождаването на длъжността президент на Република Молдова възниква в случай на:

- ➔ изтичане на мандата;
- ➔ оставка;
- ➔ уволнение;
- ➔ категорична невъзможност за упражняване на правомощията;
- ➔ смърт.

Задължения на президента на Република Молдова:

- ✓ свиква Парламента най-късно до 30 дни след изборите;
- ✓ има право на законодателна инициатива;
- ✓ може да участва в работата на Парламента и да изпраща послания до законодателната власт по основните проблеми на нацията;
- ✓ обнародва закони;
- ✓ разпуска Парламента по реда на закона;
- ✓ след консултация с парламентарните фракции определя кандидат за Премиер-министър и въз основа на гласуването от Парламента доверие назначава Правителството;
- ✓ води преговори и участва в преговори, сключва международни договори от името на държавата и ги представя по реда и в сроковете, определени със закон, за ратификация от Парламента;

- ✔ по предложение на Правителството акредитира и отзовава дипломатическите представители на Република Молдова и одобрява създаването, премахването или промяната на ранга на дипломатически мисии;
- ✔ получава акредитационните и отзоваващите писма на дипломатическите представители на други държави в Република Молдова;
- ✔ е върховен главнокомандващ на въоръжените сили. Президентът може да обяви, с предварителното одобрение на Парламента, частична или обща мобилизация;
- ✔ при въоръжена агресия, насочена срещу страната, да вземе мерки за отблъскване на агресията, да обяви положение на война и незабавно да ги доведе до знанието на Парламента;
- ✔ назначава съдиите в съдилищата по предложение на Висшия съвет на магистратурата;
- ✔ спира действията на Правителството, които противоречат на законодателството, до приемане на окончателното решение на Конституционния съд.

Кой може да се кандидатира за поста президент на Република Молдова?

Правото да се кандидатира за президент на Република Молдова има лицето, което:

- ➔ е гражданин на Република Молдова с право на глас;
- ➔ е на възраст над 40 години;
- ➔ е живял или живее постоянно на територията на Република Молдова не по-малко от 10 години;
- ➔ знае румънски език;
- ➔ има висше образование, завършило бакалавърска или еквивалентна степен;
- ➔ и отговаря на условията, предвидени в Изборния кодекс.

За да бъдат регистрирани от Централната изборителна комисия, всички кандидати за поста президент на Република Молдова представят подписни списъци, които съдържат подписи от **най-малко 15 000** подписа и **най-много 25 000** подписа от поне половината административно-териториални единици на второ ниво на Република Молдова.

Републиканският референдум

Републиканският референдум се провежда с цел упражняване на властта на народа и неговото пряко участие в управлението и управлението на държавните дела. Осъществява се чрез всеобщо, равно, пряко, тайно и свободно гласуване. Актовете, приети с републикански референдум, имат законна сила след потвърждаване на резултатите от референдума от Конституционния съд и са приложими на цялата територия на Република Молдова.

Видове републикански референдум:

- ➔ конституционни;
- ➔ законодателни;
- ➔ относно освобождаването от длъжност президента на Република Молдова;
- ➔ консултативни.

Кой може да се регистрира като участник в републиканския референдум?

Право да бъдат регистрирани като участник в референдума имат:

- ➔ политически партии;
- ➔ изборителните блокове.

Как ще изглежда бюлетината на конституционния републикански референдум?

В бюлетината за републиканския конституционен референдум на 20 октомври 2024 г. ще бъде отпечатан текстът на проектозакона за изменение на Конституцията на Република Молдова и въпросът:

„Подкрепяте ли изменението на Конституцията с оглед на присъединяването на Република Молдова към Европейския съюз?“.

Възможностите за гласуване са: **"ДА" и "НЕ"**.

	Република Молдова	
БЮЛЕТИН Конституционен републикански референдум 20 октомври 2024 г.		
1		001
<small>№ на избирателния район</small>		
<small>№ на избирателната секция</small>		
<i>законопроекта за изменение на Конституцията на Република Молдова има следното съдържание:</i>		
<p>«Ние, народът на Република Молдова, упражнявайки пряко национални си суверенитет и правото да участваме в управлението на обществените дела, съгласно чл.2, 39 и 75 от Конституцията на Република Молдова,</p> <p>приемаме този конституционен закон.</p> <p>Чл. I. – Конституцията на Република Молдова (препубликувана в Официален вестник на Република Молдова, 2016, №78, чл.140), с последващи изменения, се изменя, както следва:</p> <p>1. Преамбулът се допълва с два нови параграфа със следното съдържание:</p> <p>«ПРЕПОТВЪРЖДАВАЙКИ европейската идентичност на народа на Република Молдова и необратимостта на европейския курс на Република Молдова,</p> <p>ОБЯВЯВАЙКИ интеграцията в Европейския съюз за стратегическа цел на Република Молдова.».</p> <p>2. Конституцията се допълва със Глава V¹ със следното съдържание:</p> <p style="text-align: center;">«Глава V¹» ИНТЕГРАЦИЯ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ</p> <p style="text-align: center;">Чл.140¹</p> <p style="text-align: center;">Присъединяване към учредителните договори и към актовете за ревизия на учредителните договори на Европейския съюз</p> <p>(1) Присъединяването на Република Молдова към учредителните договори на Европейския Съюз, както и към актовете за ревизия на учредителните договори на Европейския съюз, се установява от Парламента чрез органичен закон.</p> <p>(2) В резултат на присъединяването, разпоредбите на учредителните договори на Европейския съюз, както и другите задължителни правни актове на Европейския съюз имат предимство пред противоположните разпоредби на вътрешните закони, спазвайки разпоредбите на акта за присъединяване.</p> <p>Чл. II. – Този закон влиза в сила от датата на публикуване в Официалния Вестник на Република Молдова на решението на Конституционния съд относно потвърждаването на резултатите от републиканския референдум.</p>		
Подкрепяте ли изменението на Конституцията с оглед на присъединяването на Република Молдова към Европейския съюз?	☐ ДА	☐ НЕ
	☐	☐

Основните участници в изборния процес:

- /// **избиратели** – граждани на Република Молдова с право на глас;
- /// **инициативни групи** – групи от граждани с право на глас и регистрирани при условията на Изборния кодекс от Централната избирателна комисия за събиране на подписи в подкрепа на кандидат за поста Президент на Република Молдова;
- /// **електорални конкуренти** – кандидати за поста президент на Република Молдова, регистрирани от Централната избирателна комисия;
- /// **участници в републиканския референдум** – политически партии и избирателни блокове, които се регистрират в съответния избирателен орган за участие в предизборната кампания за републиканския референдум;
- /// **избирателните органи** – Централната избирателна комисия, районните избирателни съвети и избирателните бюра и секциите за гласуване;
- /// **наблюдатели и журналисти** – лица, които наблюдават и отразяват изборния процес без да се ангажират, представляват компетентни институции и са акредитирани/потвърдени от съответния избирателен орган;
- /// **представители на участниците в изборите/участниците в референдума** – лица с право на глас, които представляват интересите на електоралните конкуренти /участниците в референдума в изборни спорове и в съда;
- /// **доверени лица на електоралните конкуренти/участници в референдума** – лица с право на глас, които имат право да агитират в полза на издигнатия ги кандидат на президентските избори или за избора на участника в републиканския референдум.

Избирателните органи, които организират и провеждат изборите в Република Молдова

Централната избирателна комисия (ЦИК) е независим и аполитичен публичен орган, създаден за прилагане на избирателната политика, чиято мисия е да осигури организацията и провеждането на изборите, надзора и контрола за спазване на законовите разпоредби относно финансирането на политическите партии и предизборни кампании. Комисията се състои от 9 члена и се подпомага от работен апарат.

Централната Избирателна Комисия състои от постоянните избирателни райони и **второстепенните избирателни районни избирателни съвети (СЕСЕ II)**. В рамките на районния избирателен съвет от второ ниво работи неговият председател с постоянен статут. По време на изборния период второстепенните избирателни съвети се попълват с членове, като броят им ще състави минимум 7 и максимум 11 лица. Те осъществяват връзката между първостепенните избирателни съвети, избирателните кабинети на секциите за гласуване и Централната избирателна комисия.

Избирателните кабинети на секциите за гласуване (ИКСГ) се образуват от районните избирателни съвети най-малко 25 дни преди изборния ден. Тяхната роля е да осигурят подготовката за откриване на избирателната секция, добрата организация на гласуването и сумирането на гласовете в избирателната секция.

ЗАБЕЛЕЖКА:

Първостепенните районни избирателни съвети и избирателните кабинети към секциите за гласуване действат временно, а след обявяване на окончателните изборни резултати се разпускат.

Право на глас

Право на глас имат гражданите на Република Молдова, които са навършили 18 години, включително в деня на изборите, с изключение на лицата, лишени от това право по установения от закона начин.

Нямат право на глас лицата, които:

- ➔ не са граждани на Република Молдова;
- ➔ не са навършили 18 години;
- ➔ са лишени от право на глас с решение на съда, с което е наложена мярка за съдебна защита.

Как можеш да провериш дали си включен в избирателния списък и къде следва да гласуваш?

Избирателен списък – списък, който включва всички граждани с право на глас, които пребивават или имат валидно временно разрешение за пребиваване на територията на избирателната секция. Избирателят може да бъде регистриран само в един избирателен списък и в една избирателна секция.

От **30 септември 2024 г.** и до **13 октомври 2024 г.** включително можете да проверите в централата на избирателното бюро на избирателната секция дали данните, отнасящи се до вас, са правилно вписани в избирателния списък. Можете също да поискате да бъдете включени или изключени от списъка, да коригирате други грешки по отношение на вашите данни или тези на други гласоподаватели. За да направите съответните промени, трябва да представите документа си за самоличност и/или други потвърждаващи документи.

За да проверите онлайн в коя избирателна секция сте включени в основния избирателен списък, на официалния уебсайт на Комисията (cec.md) кликнете върху "Държавен регистър на избирателите", въведете своя персонален номер, поставете отметка в квадратчето, за да потвърдите, че не сте робот и ще се появи номера на избирателната секция, адреса на седалището и стационарния телефон.

Също така, за да разберете в коя избирателна секция ще гласувате, на официалния уебсайт на Комисията (cec.md), кликнете върху "Държавен регистър на избирателите" или влезте на страницата verifica.cec.md, кликнете върху "Разбери къде да гласуваш", изберете домашния си адрес и ще се появи същата информация за избирателната секция, свързана с адреса.

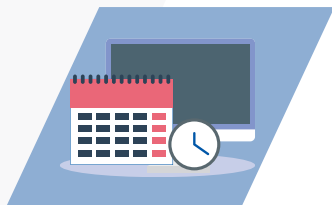
ЗАБЕЛЕЖКА:

Ако отидете в избирателната секция в деня на изборите, и установите, че са ви изпуснали от основния избирателен списък, докажете с документа си за самоличност, че пребивавате в териториалната зона на съответната избирателна секция. По този начин ще бъдете включени в допълнителния избирателен списък.

Избирателите от населени места на левия бряг на Днестър могат да упражнят правото си на глас във всяка отделна избирателна секция, създадена за тях на територията, която е под конституционната юрисдикция на властите на Република Молдова.

Ден и час на гласуване

Изборите за Президент на Република Молдова и конституционният републикански референдум ще се проведат в един и същ ден, на **20 октомври 2024 г.** Избирателните секции ще работят между **07:00** и **21:00** часа. Избирателното бюро на избирателната секция информира обществеността за часа и мястото на гласуване не по-късно от 10 дни преди изборния ден.

ЗАБЕЛЕЖКА:

Ако сте в избирателната секция след 21:00 часа, имате право да упражните правото си на глас. В случай на втори тур на изборите за президент на Република Молдова, гласуването ще се проведе на 3 ноември 2024 г. при същите условия като на първия тур.

Документи, с които можете да гласувате

В изборите за президент на Република Молдова и конституционния републикански референдум можете да гласувате с:

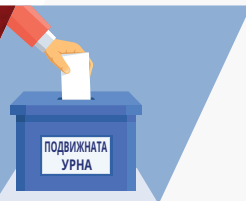
- ✓ лична карта на гражданина на Република Молдова, която потвърждава адресната регистрация или временното пребиваване на избирателя на територията на избирателната секция;
- ✓ временна лична карта с указания относно гражданството на Република Молдова, адресната регистрация или временното пребиваване на притежателя;
- ✓ паспорт на гражданина на Република Молдова, включително с изтекъл срок на валидност.

ЗАБЕЛЕЖКА:

Върху придружаващия формуляр на личната карта няма да се поставя печат за сигурност.

Как можете да гласувате в изборния ден, ако не можете да отидете до избирателната секция?

Ако по здравословни причини или по други основателни причини не можете да отидете до избирателната секция, имате право да упражните правото си на глас чрез **подвижната избирателна урна**.

За целта трябва да подадете писмено искане, което може да бъде подадено чрез член на семейството, социален работник или друго лице, с изключение на членове на избирателното бюро или други лица, които имат право да присъстват на изборните операции, в избирателната секция, започвайки с 2 седмици преди деня на гласуването и до 14:00 часа в деня преди гласуването.

В деня на гласуването заявленията могат да бъдат одобрени до 14:00 часа, ако е представено и медицинско свидетелство.

Как можете да гласувате, ако няма да сте у дома или по адреса на временното пребиваване?

Ако имате и адресна регистрация и временно пребиваване, по време на срока на валидност на пребиваването ще гласувате в избирателната секция, съответстваща на адреса на пребиваване.

Адресната регистрация е постоянна, пребиваването е временно (например, по време на обучението на студентите/учениците се предлага адреса на пребиваване в общежитието).

В същото време има и изключения от правилото, които се прилагат само за президентските избори, парламентарните избори или републиканския референдум:

- ✓ Избирателят, който е сменил местожителството си или не е бил вкъщи или във временното си местопребиваване в деня на изборите, има право да подаде **декларация за новото си местожителство** в кметството/ претурата на населеното място, в което желае да гласува. Избирателят подава декларацията лично и представя документа за самоличност. Крайният срок за подаване на декларацията е 25 септември 2024 г. (не по-късно от 25 дни преди изборния ден).
- ✓ Избирателят може лично да подаде заявление до избирателното бюро на избирателната секция, съответстваща на местоживеенето, от 30 септември до 19 октомври 2024 г., за да получи **удостоверение за право на глас**. Въз основа на него гласоподавателят може да гласува във всяка избирателна секция на територията на страната.
- ✓ **Учениците и студентите** с право на глас, записани в учебни заведения в населено място, където нямат регистрация по местоживеене или временно пребиваване, могат да гласуват във всяка избирателна секция, установена в това населено място, като са длъжни да представят документа за самоличност и студентската карта на учебното заведение в това населено място.
- ✓ **Лицата, живеещи в чужбина**, могат да гласуват във всяка избирателна секция, създадена в чужбина, независимо от статута им на територията на съответната държава, с лична карта или паспорт на гражданина на Република Молдова, включително тези с изтекъл срок на валидност.

Как гласуваме?

СТЪПКА 1. Покажете документа си за самоличност на оператора на компютъра. Операторът въвежда вашите идентификационни данни в системата и проверява дали отговаряте на предвидените от закона условия за упражняване на правото на глас, ако сте включени в основния избирателен списък на избирателната секция, в която сте се явили. Информационната система ще сигнализира дали сте гласували в друга избирателна секция по време на тези избори.

СТЪПКА 2. Доближете се до масата, на която седят членовете на избирателното бюро на избирателната секция. Представете личната си карта на члена на бюрото. Той ще намери името ви в избирателния списък.

СТЪПКА 3. Подпишете се в избирателния списък до името си вдясно и получите бюлетините от члена на избирателното бюро на избирателната секция.

Всеки избирател ще получи 2 бюлетина – за избора на президента на Република Молдова и за гласуване на конституционния републикански референдум.

ЗАБЕЛЕЖКА:

Бюлетините се различават по цвят.

СТЪПКА 4. Отидете до кабината за гласуване и гласувайте тайно. Ако по основателни причини не можете да гласувате сами, имате право да се обадите на избран от вас придружител да ви помогне. Придружителят не може да бъде член на избирателното бюро, наблюдател или представител на конкурента/участника в референдума.

СТЪПКА 5. Поставете печата с надпис "Гласувано" върху бюлетините вътре в кръга в четириъгълника с името/името на кандидата за изборите, за когото гласувате, и за изборения вариант в референдума. Кръговете в другите четириъгълници трябва да останат чисти.

ЗАБЕЛЕЖКА:

Ако сте попълнили бюлетина неправилно, но все още не сте го поставили в урната, можете да поискате да ви бъде издадена нов бюлетин, но само веднъж. Този случай ще бъде отразен в протокола за резултатите от преброяването на гласовете, а в избирателния списък под заглавие "Забележка" ще бъде направено съответното споменаване.

СТЪПКА 6. Сложете бюлетините в урната.

ЗАБЕЛЕЖКА:

Забранено е да бъдете в кабината за гласуване с членове на семейството, да гласувате от името на друго лице, да снимате или публично излагате, да демонстрирате попълнения бюлетин или да изваждате бюлетина, поверен ви за гласуване, от избирателната секция.

Как може да се наблюдава изборният процес?

Наблюдението на изборите се извършва от наблюдатели.

Наблюдателите са:

- ✓ национални граждани — граждани на Република Молдова, представители на обществени сдружения и образователни и научноизследователски институции в изборителната област на Република Молдова, акредитирани от Централната изборителна комисия или районните изборителни съвети.
- ✓ международни – представители на международни организации, правителства на чужди държави и неправителствени организации в чужбина, както и международни експерти в областта на изборите, акредитирани само от Централната изборителна комисия.

В съответствие с разпоредбите на изборното законодателство журналистите, утвърдени от Централната изборителна комисия, могат да се възползват от правата на наблюдатели и да участват във всички изборни операции, заседания на изборителни органи, да имат достъп до изборната информация.

Относно незаконните действия

Можете да подадете жалба до избирателния орган, ако сте забелязали действие или бездействие на избирателния орган, регистрираните кандидати, международните наблюдатели или експерти, потвърдените журналисти, представители на конкуренти в изборите, участниците в референдума, които считате за незаконни. Също така могат да бъдат оспорени и фактите, считани за нарушение на начина на отразяване на предизборната кампания, излъчване или поставяне на предизборна реклама, действия на корупция на избиратели, организиран транспорт на избиратели до избирателната секция, провеждане на предизборна агитация в изборния ден, нарушаване на дейността на избирателния орган.

Може да бъде оспорено и нарушаването на нормативната уредба за финансиране на политически партии, предизборни кампании, определени кандидати, инициативни групи и участници в референдума.

Срокът за подаване на жалби по време на изборния период е 3 дни, който се изчислява от деня, следващ деня, в който е извършено действието, установено е бездействието или е прието решението.

Компетентните органи разглеждат жалбите в срок от 3 дни, но не по-късно от изборния ден.

Защо е важно да отиваме до урните?

- ✓ Гласуването предполага отговорност. Трябва да бъдем отговорни, да бъдем активни и да разберем, че ако не участваме в избори с цел "да накажем властите", всъщност означава да накажем себе си.
- ✓ Защото имаме морален и граждански дълг. Гласуването е начинът по който можем да променим бъдещето.
- ✓ Всеки глас има значение. Всеки глас "за" или "против" има по-малко негативен ефект от баналното и необосновано въздържане.

